

भेरीगंगा नगरपालिका
जल/द्वन्द्व/द्वन्द्व/द्वन्द्व/द्वन्द्व/द्वन्द्व
छिन्चु, सुर्खेत
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ०२ संख्या: ११ मिति: २०७८/०३/२९ गते

भाग-२

भेरीगंगा नगरपालिका

टोल विकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि, २०७८

प्रस्तावना:

सामुदायिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास, स्थानीय स्तरमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न नगरपालिकाका बस्तीहरुमा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहने र स्थानीय स्तरमा वडा समितिको मातहत रहने गरी वडा समितिलाई सहयोग पुर्याउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १२ को २ (क) को २ बमोजिम गठन गरिने टोल विकास संस्थाको गठन तथा परिचालनमा सहजता ल्याउदै नगरको समग्र विकासमा नागरिक समाजको सहभागिता गराउन ऐनको दफा ११ उपदफा (७) बमोजिम अधिकार प्रयोग गरि भेरीगंगा नगरपालिकाले मिति ०७८/०३/२९ को नगर कार्यपालिका बैठकबाट स्वीकृत गरी योकार्यविधि जारी गरेको छ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

१) यो कार्यविधिको टोल विकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि २०७७ रहेको छ।

२) यो कार्यविधि स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भए पश्चात लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा

क) “नगरपालिका” भन्नाले भेरीगंगा नगर कार्यपालिका सुर्खेत सम्भन्धुपर्छ ।

ख) “वडा अध्यक्ष” भन्नाले टोल संस्था रहेको वडाको अध्यक्षलाई सम्भन्धु पर्छ ।

ग) “वचत” भन्नाले टोल विकास संस्थाका सदस्यहरूले पछि फिर्ता हुनेगरि जम्मा गरेको रकम सम्भन्धु पर्छ ।

घ) “विषयगत समूह” भन्नाले साधारण सभाले तोकिएको क्षेत्रगत कार्य गर्ने गरि बनाएको समूह वा कार्यदललाई सम्भन्धु पर्छ ।

३. उद्देश्य

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरू निम्नानुसार छन्:

(१) टोल, बस्तीस्तरमा विभिन्न निकायहरूबाट प्रवाह हुने सेवामा टोलबासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्न,

(२) शहरी समुदाय परिचालनमा सहयोग पुरयाउने,

(३) टोलबासीहरूमा उद्यमशीलताको विकास गराई टोलस्तरमा लघु उद्यमको सिर्जना, विकास र प्रवर्द्धन गर्न,

(४) टोल बस्तीस्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराउने, आपसी सद्भाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउन सहयोग पुऱ्याउन,

(५) आर्थिक, सामाजिक सवालमा सबै टोलबासीहरूलाई निर्णय प्रक्रियामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्न,

(६) टोलको सामाजिक कार्यमा पारदर्शिता कायम गरी सुशासनलाई बढावा दिन,

(७) टोल विकास संस्थालाई वडाको तल्लो एकाइको रूपमा विकास गरी सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन, अनुगमन एवं मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सहभागी गराउन,

(८) टोल क्षेत्रमा हुने विकास निर्माणमा स्थायी उपभोक्ता संस्थाको रूपमा रहँदै टोल बस्तीको समग्र विकासमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न सहयोग पुऱ्याउन,

(९) जनसहभागिता एवं लागत सहभागितामा वृद्धि गर्न र विकासलाई दिगोरूप दिने,

(१०) राष्ट्रिय, प्रदेश, जिल्ला तथा नगरपालिकाबाट सञ्चालन गरिने विकासात्मक, अभियानात्मक, प्रचारात्मक कार्यक्रमहरूमा स्थानीयलाई सहभागी हुन सहयोग पुऱ्याउने ।

परिच्छेद २

टोल विकास संस्था गठन सम्बन्धी व्यवस्था

४. गठन टोल विकास संस्थाको गठन: नगर पालिका भित्र गठन हुने टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:

(१) नगरपालिका क्षेत्र भित्रका बस्तिहरूको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरूबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।

(२) निश्चित भौगोलिक क्षेत्र भित्र देहाय बमोजिमको घर धुरी रहेको तपशिलको वडाहरूका टोल बस्तीमा टोल विकास संस्था गठन गरिनेछ ।

क) वडान नं १ देखि ३ सम्म कम्तीमा २५ घरधुरी,

ख) वडा नं ४ देखि १३ सम्म कम्तीमा ४० घरधुरी,

तर वडा नं. ४, ५, ६, ७ को पहाडी क्षेत्रमा पैदल दुरी १ घण्टा भन्दा बढि भएमा २५ भन्दा कम । विशेष क्षेत्रमा पूर्व गठित टोल विकास संस्थामा सो संख्या नपुग्ने भएमा वडाको सिफारिसमा नविकरण गर्न बाधापुग्ने छैन ।

(३) टोल विकास संस्था गठन गर्न इच्छुक कम्तीमा दश घरधुरीका प्रतिनिधी टोल वासिले वडा कार्यालयमा प्रस्तावित टोल संस्थाको चारकिल्ला तोकि लिखित संयुक्त निवेदन दिएमा टोल विकास संस्थाको गठन प्रकृयाको थालनी हुनेछ । यसरी टोल सस्था गठन गर्न निवेदन दिने व्यक्ति सम्बन्धित वडाको स्थायीवासी हुनु पर्नेछ ।

(४) नयां टोल संस्था गठन गर्न पर्ने नपर्ने र प्रस्तावित टोलको चार किल्लाका सम्बन्धमा वडा अध्यक्षले स्वयं वा कुनै वडा सदस्य मार्फत वृष्ति आवश्यक ठानेमा उल्लेखित क्षेत्रमा टोल सस्था गठनको प्रस्ताव वडा समितिमा लगिने छ, वडा समितिको वैठकबाट स्वीकृति प्राप्त भएमा उल्लेखित क्षेत्रमा टोल विकास संस्था गठनका लागि सार्वजनिक सूचना जाऱि गरि

तोकिएको मितिमा टोल संस्था गठनका लागि वडा अध्यक्षबाट पदाधिकारी वा कर्मचारी लाई खटाउने छ ।

- (५) वडा समितिबाट खटाइएका पदाधिकारी वा कर्मचारीको अध्यक्षतामा टोल भेला गरि सो टोल भेलाबाट देहायका विषयमा निर्णय गरि अनुसूचि १ वमोजिमको टोल सूचना प्रतिवेदन वडा अध्यक्ष समक्ष खटाइएका पदाधिकारीले पेश गर्नु पर्नेछ । यसरी टोल भेला गर्दा प्रस्तावित क्षेत्रका कम्तीमा ८० प्रतिशत घर धुरी सदस्यको प्रतिनिधित्व अनिवार्य हुनु पर्नेछ ।

तपशिल

- क) टोल संस्थाको क्षेत्राधिकार रहेको चार किल्ला
ख) टोल संस्थाको नाम
ग) मासिक वचत दर
घ) तर्दथ कार्य समिति गठन
ङ) टोल विकास संस्थाको नामांकन गर्दा कुनै जाती, धर्म वा स्थानिय व्यक्तीको पहिचान हुने गरि नराखी स्थानियताको विशेष पहिचान हुनेलाई उच्च प्रथामिकतामा राखि नगर भित्रका अन्य टोल संस्था संग नाम नजुधने गरि सर्व सम्मत ढंगबाट नामांकन गर्नु पर्नेछ, सर्वसहमत हुन नसकेमा चुनावी प्रक्रियामा गठन गर्न सकिनेछ । चुनावी प्रक्रिया सम्बन्धि कार्यविधि संस्थाको साधारणसभाले तोक्नेछ । उक्त टोल विकास संस्थामा रहने सदस्यहरुको नामावली वडा समितिमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
च) टोलको क्षेत्राधिकार रहेको चार किल्ला तोक्दा निश्चित भौगोलिक सिमाना तोक्नु पर्नेछ, यसरी भौगोलिक सिमाना तोक्दा सके सम्म खोला, कुलो, वाटो, पानी ढल जस्ता स्थायी प्रकृतिका सिमाहरु तोक्नु पर्नेछ । तर शहरी क्षेत्रको हकमा वाटोतर्फ फर्किएका सवै घर धुरीलाई सम्भव भए सम्म एउटै टोलमा समावेश गर्न सकिनेछ ।
छ) टोल विकास संस्था गठन, सञ्चालन र व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक परेको खण्डमा नगरपालिकाबाट सहजीकरण गर्न सकिनेछ ।

५. टोल विकास संस्था दर्ता एवं सूचिकृत :

टोल विकास संस्थाको दर्ता एवं सूचिकृत देहाय वमोजिम हुनेछ:

- (१) यस कार्य विधिको दफा (४) उप दफा (५) वमोजिम टोल भेला सम्पन्न गरि आएको प्रतिवेदनका आधारमा सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्षले टोल

विकास संस्था दर्ता एवं सूचिकृतका लागि नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा अनुसूचि १ वमोजिमको प्रतिवेदन समेत संलग्न राखि वडा अध्यक्षको सिफारिश सहित पठाए पश्चात नगर कार्यपालिकाको कार्यालयले टोल विकास संस्थालाई नगरको टोल विकास संस्थाको रूपमा दर्ता एवं सूचिकृत गरी अनुसूचि २ वमोजिमको दर्ताको प्रमाण पत्र प्रदान गर्ने छ ।

- (२) नगरकार्यपालिका कार्यालयमा पूर्व सूचिकृत भै सकेका टोल विकास संस्थाहरुले समेत यो कार्यविधि जारी भएको ६ महिना भित्र अनुसूची (१) वमोजिमको टोल संस्थाको सूचना फाराम, वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न गरेको प्रमाण र सम्बन्धित वडाको सिफारिश सहित दर्ता एवं सूचिकृत नविकरणकालागि नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ,
(३) प्रत्येक २ वर्षमा टोल विकास संस्थाहरुले दफा (५) उपदफा (२) मा उल्लेख भए वमोजिमका कागजात एवं वडा समितिको सिफारिश सहित टोल विकास संस्थाको दर्ता एवं सूचिकृत नविकरण गर्नु पर्ने छ ।

६. टोल विकास संस्थाको सदस्यता:

- देहायका व्यक्तिहरुले टोल विकास संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।
(१) टोल विकास संस्थाको क्षेत्राधिकार भित्र बसोवास गर्ने व्यक्तिहरु मध्येबाट एक घर एक सदस्य हुने गरि टोल विकास संस्थाले सदस्यता वितरण गर्छ, सदस्य हुन घर मुली नै अनिवार्य नभै नेपाली नागरिकता प्राप्त जो कोही व्यक्तिले टोल विकास संस्थाको सदस्यता लिन सक्ने छ ।
(२) टोल विकास संस्था गठन पश्चात नयां सदस्य वन्न आउने सदस्यले समेत टोल संस्थामा आफु सदस्य वन्न इच्छुक रहेको निवेदन पेश गरेपछि सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।
(३) टोलमा नयां बसोवास गर्न आएका टोल वासी वा छुटेका टोलवासीलाई समेटन टोल विकास संस्थाले साधारण सभामा आमन्त्रण गरी टोल संस्थाको सदस्यता लिन प्रेरित गर्नु पर्नेछ ।
कुनै एक व्यक्ति एक भन्दा बढि टोलमा घर भइ बसोवास भएमा कुनै एक टोल मात्र रोज्नुपर्ने र अक्सर बसोवास बस्ने टोलमा मात्र सदस्य हुन पाउने छ ।

७. टोल विकास संस्थाको कार्य समिति

(१) टोल विकास संस्था तत्काल निर्णय गर्न सहजता एवं टोल विकास संस्थाका समग्र गतिविधिलाई अगाडी वढाउन प्रत्येक टोल विकास संस्थामा निम्नानुसारको कार्य समिति साधारण सभाबाट गठन गर्नु पर्नेछ ।

अध्यक्ष	१ जना
उपाध्यक्ष	१ जना
सचिव	१ जना
कोषाध्यक्ष	१ जना
सह सचिव	१ जना

सदस्य (विभिन्न जातजाति, बर्ग, लिंगलगायत मध्येबाट) कम्तीमा ३ जना

(क) अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष मध्येमा कम्तीमा १ जना महिला अनिवार्य हुनु पर्ने ।

(ख) समग्र कार्यसमिति को कम्तीमा ४५ प्रतिशत महिला अनिवार्य हुनु पर्ने ।

(ग) अध्यक्षको कार्यकाल वढीमा २ कार्यकाल अर्थात ४ वर्ष मात्र हुने । हाल बहाल रहेका अध्यक्षको हकमा अर्को एक कार्यकाल मात्र बहाल रहन पाउनेछन् ।

(घ) संस्थाका पूर्व अध्यक्षहरु टोल संस्थाको सल्लाहकारका रुपमा रहने छन् । संस्थाको मासिक बैठकमा सल्लाहकारहरुलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

(२) पदाधिकारी हुन योग्यता:

- नेपाली नागरिक भएको,
- राजनीतिक दलको कुनै समितिमा बहाल नरहेको व्यक्ति,
- सम्बन्धित टोलको अक्सर बासिन्दा,
- फौजदारी अभियोग प्रमाणित नभएको व्यक्ति,
- बहालवाला सरकारी/गैरसरकारी लाभको पदमा नरहेको व्यक्ति ।
- टोल विकास समितिको सदस्य रहेको व्यक्ति
- अर्को टोल विकास समितिको सदस्य नरहेको

(३) विषयगत समिति गठन:

(क) संस्थाद्वारा गरिने विभिन्न कार्यमा सामुहिक नेतृत्व विकास गर्न देहाय बमोजिमका विषयगत उप समिति गठन गर्नु पर्ने ।

- पूर्वाधार निर्माण उपसमिति
- कोष परिचालन उपसमिति
- महिला कार्यक्रम उपसमिति
- बाल बालिकाका विशेष उपसमिति
- कृषि तथा पशु विकास उप समिति
- वातावरण तथा सरसफाई उप समिति
- यूवा तथा खेलकूद उपसमिति ।

(ख) विषयगत समितिमा संयोजक १ जना साधारण सभाबाट चयन हुनेछ भने महिलाको प्रतिनिधित्व अनिवार्य हुने गरि आवश्यकता अनुसारको संख्यामा विषयगत समितिका अन्य सदस्यहरु चयन कार्य समितिले गर्नेछ ।

परिच्छेद ३

काम, कर्तव्य र अधिकार

८. टोल विकास संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकार

टोलविकास संस्थाले आफ्नो टोल क्षेत्रको समग्र विकास र सदस्यहरुको हितका लागि देहायका कार्यहरु गर्नेछ :

- वडा समिति प्रति उत्तरदायी हुनु पर्ने र टोल संस्थाबाट भए गरेका गतिविधिको अर्धवार्षिक रुपमा वडा समितिमा प्रदेवेदन पेश गर्नु पर्ने,
- नगरपालिकामा अनिवार्य दर्ता एवं सूचिकृत हुनु पर्ने र प्रत्येक २२ वर्षमा नविकरण समेत गर्नु पर्ने,
- टोल विकास संस्थाको नियमित बैठक कम्तीमा महिनाको १ पटक वस्नु पर्नेछ,
- एक घर एक सदस्यले टोल संस्थामा अनिवार्य वचत गराउनु पर्ने,
- टोल क्षेत्रको सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार, वातावरण संरक्षण, सडक वृत्ति व्यवस्थापन र सरसफाई जस्ता कार्यको नेतृत्व गर्ने,
- वडाको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यमा वडा समितिलाई सहयोग गर्ने,
- वडा समितिबाट तोकिएका वा सहयोग माग भएका विषयमा सहयोग गर्ने,

- (८) टोलवासीहरु मध्येवाट उद्यमी समूह निर्माण गरि ऋण सहयोगका लागि सिफरिश गर्ने,
- (९) नगरपालिकाको सबै भन्दा तल्लो निकायको रूपमा गैर राजनैतिक नागरिक समाज संस्थाको रूपमा काम गर्ने,
- (१०) टोल क्षेत्र भित्रका सरकारी एवं ऐलानी पर्ति जग्गा, प्राकृतिक सम्पदा, सार्वजनिक स्थलको संरक्षण एवं संवर्द्धन गर्न वडा समितिलाई सहयोग गर्ने,
- (११) टोल विकास समितिले सिफरिश गर्न भनि नगरपालिका/वडा समितिवाट तोकेका कामहरुमा सिफरिश गरि नगरपालिका/वडा समितिमा पठाउने,
- (१२) नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/स्थानिय सरकारका राष्ट्रिय एवं स्थानिय कार्यक्रममा आवश्यक सहयोग गर्ने,
- (१३) नगरपालिका/वडा समितिवाट टोल विकास संस्थाले संचालन, संरक्षण एवं कार्य गर्न अधिकार प्रत्योजन भएका कार्य गर्ने तथा नगरपालिकावाट तोकिए बमोजिमको सेवा शुल्क लिन पाउने,
- (१४) वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री नगर/वडा घोषणा गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने,
- (१५) टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याङ्क अद्यावधि गर्न सूचना अभिलेख राख्ने, टोलका सदस्यहरुमा गरिबलाई निश्चित आधारमा वर्गीकरण गरी तिनीहरुको अभिलेख तयार गर्ने,
- (१६) विभिन्न सरकारी एवं गैर सरकारी निकायहरुसाग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरी टोलको विकासको लागि सहजीकरण गर्ने,
- (१७) अन्धविश्वास, प्रथा, बाल विवाह, बहु विवाह, जातिय विभेद, लागु पदार्थको दुर्व्यसन जस्ता सामाजिक समस्याको पहिचान गरि सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने,
- (१८) टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता, हरियाली प्रवर्द्धन आदि नगरपालिकाका विशेष अभियान एवं सामाजिक सरोकारका विषयमा विकासात्मक अभियानात्मक, प्रचारात्मक तथा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,
- (१९) नगरपालिकाको राजस्व संकलन एवं परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने,

- (२०) नगरपालिकाद्वारा गरिवि निवारण तथा आय आर्जनका लागि लगानी भएका ऋण, अनुदानको सहि सदुपयोग गराउन आवश्यक सहयोग गर्नुका साथै ऋण असूलीमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,
- (२१) संस्थामा प्राप्त रकमको संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने, लेखा राख्ने र लेखापरीक्षण गराउने,

९. टोल विकास संस्थाका कार्य समितिको पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार:
टोल विकास संस्थाका कार्य समितिको पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने, बैठकका लागि मिति, समय र स्थान तोक्ने,
- (२) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने,
- (३) बैठकमा अनुशासनको पालना गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरु टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
- (४) छलफल हुदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
- (५) निर्णयहरु लागू गर्ने र गर्न लगाउने,
- (६) विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने,
- (७) संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने,
- (८) विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने,
- (९) नगरपालिका, वडा समिति तथा अन्य संघ संस्थाहरु संग हुने विशेष बैठकहरुमा माग लिने वा प्रतिनिधि तोक्ने ।

(ख) उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) अध्यक्षको अनुपस्थितीमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने साथै अध्यक्षलाई तोकिएका कार्य समेत गर्ने,
- (२) अध्यक्षद्वारा तोकिएका विषयमा नेतृत्व गर्ने ।

(ग) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) अध्यक्षको आदेश अनुसार बैठक बोलाउने,

- (२) एकतिहाइ सदस्यले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विधान बमामेजिम बैठक बोलाउने,
- (३) छलफलका प्रस्तावहरु संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखि निर्णय प्रमाणित गराउने,
- (४) संस्थाको क्रियाकलापको बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने,
- (५) कार्य समितिबाट भए गरेका निर्णयको कार्यान्वयन अवस्था विश्लेषण गर्दै सो को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (६) अध्यक्षद्वारा तोकिएका अन्य कार्य गर्ने,

(घ) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) संस्थाको आम्दानी र खर्चको विवरण तयार पार्ने,
- (२) आम्दानी खर्चको लेखापरीक्षण गराउने,
- (३) बैकमा खाता संचालन गर्दा संयुक्त रुपमा खाता संचालन गर्ने,
- (४) संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने,
- (५) बैठकको निर्णयानुसार वचत परिचालन गर्ने, ऋण लगानी, असूलीको अभिलेख राख्ने,
- (६) सदस्यहरुको वचत असूली तथा श्रेस्ता व्यवस्थापन सम्बन्धिका कार्य गर्ने ।

ड) सह सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) सचिवको अनुपस्थितिमा सचिवलाई तोकिएका कार्य गर्ने ।

च) संस्थाको सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) बैठकमा उपस्थित भै प्रत्येक छलफलमा सहभागि हुने ।
- (२) संस्थाको नियमानुसार मासिक वचत समयमै जम्मा गर्ने र अन्य टोल सदस्यहरुलाई समेत समयमै वचत गर्न प्रेरित गर्ने ।
- (३) टोल विकास संस्थाद्वारा संचालित योजना तथा कार्यक्रममा आवश्यकता अनुसार लागत सहभागिता तथा श्रम दान गर्नुका साथै आयोजना तथा कार्यक्रमलाई दिगोपना दिन समुदाय परिचालन गर्ने ।
- (४) संस्थाका पदाधिकारीहरुले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रुपमा गर्ने ।
- (५) आवश्यकताअनुसार संस्था संचालनका लागि नीति, नियमहरु बनाउने र सो नियमहरु पालना भए नभएको हेर्ने पालना नभएको भएमा पालन गराउन खबरदारी गर्ने ।

- (६) नगरपालिका, वडा समितिद्वारा संचालित विशेष अभियानमा सहभागि हुने तथा अन्य सदस्यहरुलाई समेत सहभागि गराउन पहल गर्ने ।
- (७) आवश्यकताअनुसार अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षहरुलाई सघाउने ।
- (८) विषयगत समितिका संयोजक सदस्यहरुले आ आफ्नो विषयगत क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि नगरपालिका, वडा कार्यालय, विषयगत शाखाहरुमा सम्पर्क समन्वय गर्ने र विषयगत क्षेत्रको गतिविधि संचालनमा नेतृत्वदायि भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- (९) विषयगत संयोजकहरुले क्षेत्रगतरुप आ आफ्नो समितिबाट भएका गतिविधिहरुको विवरण २/२ महिनामा कार्य समितिको बैठक समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (१०) तोकिएको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

परिच्छेद ४

संस्थाको बैठक र साधारण सभा सम्बन्धि व्यवस्था:

१०. टोल संस्थाको कार्य समिति बैठक:

- (१) टोल संस्थाको बैठक सामान्यतया महिनाको १ पटक अनिवार्य वस्नेछ ।
- (२) सामान्यतया अध्यक्षको निर्देशनमा सचिवले बैठक बोलाउने छ तर २ महिना भन्दा बढी समय सम्म बैठक नवसेमा एक तिहाई सदस्यहरुले बैठक वसाई दिन अनुरोध गरेमा सचिवले सिधै बोलाउन सक्नेछ ।
- (३) संस्थाको अध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ, निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ । निज पनि अनुपस्थित भएमा जेष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (४) मासिक बैठकमा कार्यसमितिका दुइ तिहाइ उपस्थिति अनिवार्य मानिने छ ।

११. साधारण सभा :

- संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरुको उपस्थितिमा कम्तीमा वर्षको एक पटक साधारण सभा वस्नु पर्नेछ । साधारण सभा संस्थाको सर्वोच्च निकायको रुपमा हुनेछ । साधारण सभाका काम कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुनेछ ।
- (१) कम्तीमा ८० प्रतिशत टोल वासिको प्रतिनिधित्व हुने गरि वार्षिक रुपमा कम्तीमा १ पटक साधारण वस्नेछ ।

- (२) प्रत्येक टोल विकास संस्थाले वार्षिक रुपमा चैत्र मसान्त भित्र वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न गरि सक्नु पर्नेछ ।
- (३) टोल क्षेत्रमा गर्नुपर्ने समग्र विकासका योजना तथा कार्यक्रम साधारण सभाबाट पारित गरि वडा समितिमा पेश गर्नुपर्ने ।
- (४) कार्य समितिबाट भए गरेका विभिन्न गतिविधिको अनुमोदन गर्ने र कार्य समितिबाट साधारण सभामा पेश भएका विषयमा यथोचित सल्लाह सुझाव दिने ।
- (५) लेखापरिक्षक छनौट तथा लेखापरिक्षकको पारिश्रमिक तोक्ने ।
- (६) लेखा समिति चयन तथा लेखा समितिको प्रतिवेदन माथि छलफल,
- (७) टोल विकास संस्थाले लिनु पर्ने नीति, निर्णय, बजेट योजना तथा कार्यक्रम सभाबाट पारित गर्ने,
- (८) विषयगत उप समितिहरूको गठन एवं संयोजक चयन गर्ने,
- (९) टोल सदस्यहरूको उजुरी, पुनरावलोकन सुन्ने र निर्णय दिन,
- (१०) टोल विकासको विधान पारित एवं संशोधन गरी नगरपालिकामा स्वकृतिकालागि पेश गर्ने,
- (११) आवश्यकता अनुसार सल्लाहकारहरूको मनोनयन गर्ने,
- (१२) आवश्यकता अनुसार टोल विकास योजना र उद्यम विकास योजना बनाउने,
- (१३) वार्षिक साधारण सभामा टोलका सदस्यहरू मध्ये ८० प्रतिशत सदस्यहरूको उपस्थिति अनिवार्य हुनेछ । उपस्थिति प्रयाप्त नभएमा पुनः साधारण सभा गर्नु पर्नेछ तर दोश्रो पटकमा ६० प्रतिशतलाई गणपूरक संख्या मानिनेछ,
- (१४) वार्षिक साधारण सभाका अवसरमा आगामी आ.व.का लागि टोल स्तरको योजना तर्जुमा समेत गरि वैशाख पहिलो हप्ता भित्र नगरपालिकाद्वारा निर्धारित ढांचामा योजना माग फाराम भरी वडा अध्यक्ष वा क्षेत्र तोकिएका वडा सदस्य वा वडा सचिवलाई बुझाउनु पर्ने छ ।

१२. विशेष साधारण सभा

- (१) संस्थाको हितलाई ध्यानमा राखि कूल सदस्य संख्याको २५ प्रतिशत सदस्यहरूले लिखित रुपमा अनुरोध गरेमा अध्यक्षले विशेष साधारणसभा बोलाउनु पर्नेछ ।
- (२) दफा १० उपदफा १ वमोजिम सदस्यहरूको माग वमोजिम पदाधिकारीहरूले साधारण सभा बोलाउन आलटाल गरेमा वा ३० दिनसम्म नबोलाएमा वडा अध्यक्षले कुनै वडा सदस्यको अध्यक्षतामा विशेष साधारण सभा बोलाई टोल

विकास संस्थाको गतिविधि बुझ्न, टोलवासीको माग संकलन गर्न तथा टोल संस्थाको पुर्नगठन गर्ने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद ५

कोष संचालन सम्बन्धि व्यवस्था

१३. कोष सम्बन्धि व्यवस्था:

- टोल विकास संस्थाको कोषमा देहायका श्रोतबाट प्राप्त रकम जम्मा गरिनेछ ।
- (क) नगरपालिका/वडा समितिबाट निश्चित कार्य गर्न प्रदान भएको शर्तत अनुदान,
  - (ख) विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू, विभिन्न सामाजिक संस्था तथा व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदान,
  - (ग) टोल विकास संस्थाले वचत लगाएत आयमूलक कार्यहरू सञ्चालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी,
  - (घ) संस्थाले टोलको श्रृजनशिल कार्य वा अन्य स्रोतबाट जम्मा गरेको रकम,
  - (ङ) सदस्यता र सिफारिस शुल्क बाट उठेको रकम ।

१४. खाता सञ्चालन र व्यवस्थापन:

- (१) टोल विकास संस्थाको आर्थिक कारोवार दोहोरो लेखा प्रणाली सिद्धान्त अनुरूप राख्नु पर्नेछ । सो का लागि नगरकार्यपालिका कार्यालयले तोके वमोजिमका वहि खाताहरू टोल विकास संस्थाले प्रयोगमा ल्याउनु पर्नेछ ।
- (२) टोल संस्थाको वैक खाता संचालन अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष को संयुक्त हस्ताक्षरबाट खाता संचालन गर्नु पर्नेछ तर कोषको काम गर्ने छुट्टै कर्मचारीको व्यवस्था भएमा तोकेको पदाधिकारी र कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतमा वैक खाता संचालन गर्न सकिनेछ ।
- (३) टोल विकास संस्थाले अनिवार्य वैक खाता खोली वैक खाताबाट कारोवारो गर्नु पर्नेछ । वैक खाता खोल्न कठिन भएका स्थानमा सहकारीमा समेत खाता खोल्न सकिनेछ ।
- (४) टोल विकास संस्थाको वार्षिक कारोवारो ७ लाख भन्दा बढी भएमा रजिष्टर्ड लेखा परिक्षकबाट वार्षिक लेखा परिक्षण गराउनु पर्ने सो भन्दा कम कारोवारो भएमा साधारण सभाबाट गठित लेखा समितिले गर्न सकिनेछ ।

(५) संस्थाको कारोवारो वढि भै हिसाव राख्न समूदायले कठिन मानेमा यस्तो टोलले एकलै वा अन्य टोल संस्थाहरु संग मिलि सहकारी स्थापना गर्न सक्नेछ, सहकारी स्थापना गरि सहकारीमै नियमित वचत गरेमा छुट्टै वचत कार्यक्रम संचालन गर्न अनिवार्य हुने छैन ।

परिच्छेद ५ विविध

१५. टोल विकास संस्थाको सिमांकन हेरफेर र एकिकरण

टोल विकास संस्थाको सिमांकन थपघट गर्नु पर्ने भएमा, ठूलो भै टुक्रउनु परेमा वा एकिकरण गर्न परेमा कुनै एक टोल विकास संस्थाको साधारण सभाले वडा समितिमा प्रस्ताव गर्न सक्ने छ । वडा समितिले सिमांकन हेर फेर गर्न वा एकिकरण गर्न उपयुक्त ठानेमा वडा समितिको सिफरिशका आधारमा नगर कार्यपालिका कार्यालयले टोल संस्थाको सिमांकन हेरफेर तथा संशोधन गरिदिन सक्नेछ ।

१६. निर्वाचन सम्वन्धि व्यवस्था:

टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको चयन गर्न साधारण सभाबाट कार्य समितिमा नवस्ने ३ जना सदस्यहरुमध्येबाट एकजना महिला सहित निर्वाचन मण्डल बनाई टोल विकास संस्थाको कार्य समिति चयनगरिनेछ ।

१७. टोल विकास संस्थाको सम्पत्ती र दायित्व:

- (१) टोल विकास संस्थाले आफ्नो सम्पत्ती साधारण सभाको निर्णयका आधारमा वडा समितिको सहमतिमा व्यक्ति सरह भोग चलन गर्न पाउने छ ।
- (२) टोल विकास संस्था कुनै कारणवस विगठन भएमा व्यक्तीगत वचत वाहेकका अन्य चल अचल सम्पत्ती स्वतहः वडा समितिको स्वामित्वमा आउने छ ।

१८. टोल विकास संस्थाहरुको क्षमता विकास:

टोल विकास संस्थाहरुका पदाधिकारीहरुको क्षमता विकासका कार्यक्रम वडा समितिको वार्षिक कार्यक्रम वमोजिम संचालन हुनेछ । वडा समिति द्वारा आयोजित क्षमता विकासका कार्यक्रममा तोकिएका पदाधारीको सहभागिता अनिवार्य हुनेछ ।

१९. स्वीकृति लिनु पर्ने :

यो कार्य विधिमा उल्लेख नभएको विषयमा कुनै कार्य गर्नु परेमा सम्वन्धित टोल विकास संस्थाले नगरपालिको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

२०. प्रचलित कानून वमोजिम हुने :

यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका प्राधानहरु यसै कार्यविधि वमोजिम हुने र यसमा उल्लेख नभएकाको हकमा प्रचलित कानून वमोजिम हुनेछ ।

२१. **वाधा अड्काउ फुकाउ:** यस कार्यविधि कार्यान्वयनमा कुनै वाधा अड्कन आएमा नगर कार्यपालिकाको बैठकको निर्णय वमोजिम हुनेछ ।

२२. संशोधन तथा खारेजी :

१. यो कार्यविधिको संशोधन वा कुनै दफा खारेजी गर्नु परेमा नगर कार्यपालिकालाई पूर्ण अधिकार हुनेछ ।
२. यो कार्यविधि लागु हुन पूर्व नगरपालिकाबाट गठित टोल विकास संस्थाहरु समेत यसै कार्यविधि वमोजिम गठन तथा परिचालन भएको मानिनेछन् ।
३. नगरपालिकाको कार्यालयले टोल विकास संस्था गठन तथा परिचालनका क्रममा प्रयोग गर्दै आएको टोल विकास संस्था संचालन सम्वन्धि निर्देशिका २०७२ लाई खारेज गरि यो कार्य विधि लागु गरिएको छ ।
४. यो कार्यविधि टोल विकास संस्थाको साधारणसभाबाट स्वीकृत भएपश्चात लागु हुनेछ ।

अनुसूची १
दफा ४ उपदफा ५ संग सम्बन्धित
टोल सूचना प्रतिवेदन

१. टोल विकास संस्थाको नाम :..... वडा नं.....
२. टोल संस्थाको क्षेत्राधिकारको ४ किल्ला
उत्तर .....
दक्षिण:.....
पूर्व .....
पश्चिम :.....
३. टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको नाम :
निर्वाचित मिति :
अध्यक्षको नाम : सम्पर्क नं.
सचिवको नाम : सम्पर्क नं.
कोषाध्यक्षको नाम :

सदस्यहरु

१. २.
३. ४.
५. ६.
- ७.
४. मासिक वचत दर : हाल सम्मको वचत :
वचत सदस्य संख्या :

५. टोलविकास संस्थाका घर धुरी सदस्यको विवरण

क्र.सं	घर धुरी प्रतिनिधिको नाम	परिवार संख्या	कै.

- प्रतिवेदन तयारीमा सहयोग गर्ने प्रतिवेदन पेश गर्ने
नाम : नाम :
पद : पद :
टोल संस्थाको नाम : ..... नं. वडा कार्यालय, वीनपा, सुर्खेत
मिति.....

अनुसूचि २
दफा ५ उपदफा १ संग सम्बन्धित
भेरीगंगा नगरकार्यपालिकाको कार्यालय
भेरीगंगा सुर्खेत

श्री..... टोल विकास संस्था
वडा नं.....,भेरीगंगा नगरपालिका, सुर्खेत

टोल संस्था दर्ता एवं सूचिकृत प्रमाण पत्र ।

यस टोल विकास संस्थालाई भेरीगंगा नगरपालिका वडा नं..... को सिफारिश वमोजिम स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १२ उपदफा २ (क) २ को अधिनमा रहि यस नगरपालिकावाट स्वीकृत टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७५ वमोजिम प्रत्येक २२ वर्षमा नविकरण गर्ने गरि यस नगरपालिकाको कार्यालयमा दर्ता एवं सूचिकृत गरि यो प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ ।

प्रमाण पत्र जारी गर्ने
नाम
पद
हस्ताक्षर
मिति

नविकरण

नविकरण मिति	अवधि	नविकरण गर्नेको हस्ताक्षर	कैफियत

आज्ञाले
जगतबहादुर बस्नेत
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत